

гінкго середньої величини, протягом 10–12 днів у теплому й темному місці, а потім віфільтрувати. Приймати з профілактичною метою по 20–25 крапель двічі на день під час або після їжі як харчову добавку. Перед застосуванням препаратів гінкго потрібна консультація лікаря.

У недалекій перспективі ліки й харчові добавки із гінкго можуть стати широкодоступними для всіх, а також в Україні.

Відроджувати духовність і культуру – це не тільки відбудовувати храми, відзначати свята. Нам усім потрібно повернутися душею і розумом до наших прадавніх народних звичаїв, до траволікування.

Я мрію і сподіваюсь, що перші значні насадження гінкго, в недалекій перспективі, з'являться на території Державного музею народної архітектури і побуту України. Адже наше завдання не тільки зберігати, але й здобутки народної медицини, як цінний духовний пласт культури народу.

Досвід попередніх поколінь, досягнення науки і мій власний досвід дають підстави стверджувати, що в системі “природа – людина – здоров'я” рослинам належить велике майбутнє. Рішуче повернення до скарбів народної медицини, безумовно повинно стати пріоритетним для нових поколінь Незалежної України.

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ З ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Олена Титова, Дмитро Кепін (м. Київ)

Музейна експозиція як комунікативна система сприяє діалогові між відвідувачами з одного боку та експонатами, науково-допоміжним матеріалом та експозиціонерами – з іншого.

З побудовою експозиції з історії культури первісного суспільства пов'язані значні труднощі. У сучасній вітчизняній музейній практиці накопичений значний досвід щодо організації музеїв “під відкритим небом” (“скансенів”), зокрема етнографічного типу означеної групи. Відзначмо роботи Н. В. Карповець та В. І. Наулка, які присвячені функціонуванню історико-етнографічних експозицій у музеях США та Канади ¹. Однак поза увагою згаданих дослідників залишилися методологічні принципи організації таких проектів з історії культури первісного суспільства.

У зв'язку з цим має велике значення досвід деяких зарубіжних країн зі створення подібних експозицій, загальні принципи побудови яких можуть бути використані і при організації експозицій з історії найдавнішої культури України. Одним із піонерів у застосуванні наукових реконструкцій та технічних засобів у археологічних музейних проектах можна вважати Данію ². Так, у Національному музеї м. Кодані (створений 1892 р.) у 1974 р. вироблено нову концепцію археологічної експозиції. Її мета – продемонструвати відвідувачам взаємозалежність стародавньої людини та оточуючого середовища. Експонати були розташовані в 22 залах, 20 із яких присвячено епохам мезоліту-неоліту. У межах епох музейний матеріал було згруповано за темами: “Виробництво”, “Житло”, “Мистец-

тво”, “Людина” тощо, ілюструвався природничо-історичними колекціями та допоміжною документацією. На подвір’ї були представлені оригінали і копії об’єктів епохи неоліту, зведених з різних місць Данії.

У 1960–1970-х рр. в замку Месгар (XVIII ст.) біля м. Орхус було створено музейний комплекс. У 1970-х рр. експозиція Музею доісторії була обладнана автоматичним гідом. Вітрини нагадували археологічні розкопки. Біля тих, які демонстрували колекції з багатшарових поселень, на стіні різними кольорами було позначено культурні шари, на кожному з яких закріплювалося знаряддя (оригінали та копії), силуети тварин у оточенні кісток (оригінали). Також демонструвалися вітрини, в яких археологічний матеріал було згруповано в тематико-експозиційні комплекси. Окремо демонструвалися вирізки поховань *in situ*. Використовувалися в експозиції також реконструкції та моделі. У 1983 р. проведено реекспозицію, яка тепер складається з двох частин: хронологічної, яка містить розділи, що відповідають певному типу оточуючого середовища, та тематичної. У ній застосовано діорами та реконструкції³.

Поруч із замком знаходиться “наукова стежка” – “археопарк”. У ньому, зокрема можна ознайомитися з виготовленням неолітичної кераміки, випалкою заліза за стародавньою технологією тощо.

Біля м. Роскілле в природному парку створено “уявний музей”, який відкрито в 1963 р. Тут відтворено, зокрема, селище доби раннього залізного віку Лейре. Парк складається з трьох частин: зони “експериментальної археології”; служби для відвідувачів, у якій розробляються дитячі шкільні програми; приміщення, у якому демонструються ремесла та розкривається тема “Сучасний побут мешканців селища”, а також розташовано невеликий археологічний музей.

Цікаве вирішення має експозиція Ескімоського музею м. Черчілл у Канаді, який був відкритий 1964 р. Пріоритетом цього закладу є реконструкція

життя в Арктиці у всіх його формах від найдавнішого часу до сьогодення. Інтер’єр музею відтворює житло ескімосів. У центрі експонуються опудала арктичних тварин. Навколо них знаходяться вітрини, в яких у хронологічній послідовності за певними темами демонструються музейні експонати. Так, археологічний матеріал розміщений з одного боку стіни на тлі блакитного кольору. Сучасні ж предмети побуту не освітлюються, а супроводжуються записами музики ескімосів. Окремо експонується колекція скульптури за груповим принципом. З іншого боку стіни розташовано вітрини, в яких подано природничо-історичні колекції із сірвато-блакитною підсвіткою⁴.

Отже, при організації експозиції з історії культури первісного суспільства доцільно застосовувати екоетноархеологічний підхід.

Нам видається найбільш методично виправданим згаданий проект розподілення на два типи під час демонстрації певних тем способу життя населення епох палеоліту-бронзи. Перший тип повинен дати уявлення відвідувачу про ту чи ту епоху історії первісного суспільства. Тут можливе створення тематичних комплексів, які характеризують певні епохи. У них можна застосовувати етнографічні моделі (реконструкції) по синполітейних суспільствах ойкумени, які донедавна жили в різних природно-географічних зонах.

У другому типі експозиції відвідувачеві необхідно дати можливість на конкретному речовому матеріалі досліджених пам’яток України збагнути місцеві особливості способу життя зниклих суспільних утворень. Тут теж необхідне створення тематичних комплексів із використанням археологічних моделей, побудованих на досліджених пам’ятках України в поєднанні з етнографічними, які за сукупністю ознак найвірогідніше відповідали б локальним проявам культури згаданих суспільних утворень. При цьому зазначимо, що при реконструкції способу їх життя на території України залучені етнографічні паралелі з традиційними “первісними” суспільствами

можуть бути використані при інтерпретації окремих сторін життя стародавнього населення у межах декількох епох.

Підсумовуючи, зазначимо, що моделювання історії культури давніх народів території України музейними засобами потребує створення нових типів музеїв. Повне розкриття певних тем способу життя зниклих суспільних утворень можливе в Музеї історії первісного суспільства, а також етноархеологічному. Відтворені інтер'єрні тематико-експозиційні комплекси доцільно демонструвати в "археопарках" різних підтипів. Так, у Музеї народної архітектури та побуту НАН України (Київ, с. Пирогів) експозицію потрібно починати з реконструкцій типових інтер'єрів жител тієї чи тієї доби за часів первіснообщинного ладу. Безперечно, ці моделі матимуть гіпотетичний характер, адже вони базуються на порівняно нечисельних фрагментарних археоло-

гічних джерелах та етнографічних аналогіях. Та все ж у наочній та зрозумілій формі сприятимуть кращому вивченню побуту наших пращурів.

Отже, згадані підходи до експонування пам'яток найдавнішої культури дозволяють не тільки реконструювати спосіб життя первісної людини, а й пояснити його в тісному зв'язку з оточуючим середовищем.

¹ Карповець Н., Наулко В. Историко-этнографичні музеї Північної Америки // Народна творчість та етнографія. – 1986. – № 2. – С. 64-71.

² Sklenar K. Archeologicke expozice danskych muzei // Muzejni a vlastivedna prace. – Praha. – 1979. – R. XVII. – С. 3. – S. 129-140.

³ Дамм А. Музей в Месгаре: експозиция, посвященная каменному веку // Museum. – 1987. – № 154. – С. 59-64.

⁴ Veisse J. The Eskimo Museum at Churchill, Canada // Museum. – 1981. – Vol. XXXIII. – №

К ВОПРОСУ РЕКОНСТРУКЦИИ В МУЗЕЕ "ТАЛЬЦЫ" ТРАДИЦИОННОЙ НАРОДНОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕРЕСЕЛЕНЦЕВ ПРЕДБАЙКАЛЬЯ

Володимир Тихонов (м. Иркутськ (Росія))

В начале 60-х годов XX ст. в связи с интенсивной природопреобразовательной деятельностью (строительством гидроэлектростанций, новых городов, укрупненных колхозов, ликвидацией неперспективных деревень и т. д.) в Предбайкалье возникла реальная угроза уничтожения уникального деревянного зодчества, в том числе еще сохранившегося с XVII-XVIII ст. Прогрессивная интеллигенция региона предложила для спасения его уникальных образцов – Спасской проезжей башни Илимского острога 1667 г., Казанской Илимской церкви – 1679 г., усадьбы

крестьянина Непомилуева конца XVIII ст. и др. – создать в пригороде Иркутска на туристическом направлении к озеру Байкал на р. Тальцинке музей под открытым небом. В этот музей и предполагалось вывезти уникальные памятники истории и архитектуры XVII-XVIII ст., попавшие в зону затопления Усть-Илимского водохранилища.

Музей принял первых посетителей в 1980 г. Расположился он на территории в 70 гектаров на берегу речки, которая и дала ему название, – "Тальцы". В настоящее время в музее создано 15 экспозиций, характеризующих